

แนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี Guideline for Learning Management in Morality and Ethics for Undergraduate Students

กมลวรรณ คารมปราชญ์ คล้ายแก้ว*

Kamolwan Karomprach Klaykaew

สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ 10110
Innovative Learning Center, Srinakharinwirot University, Bangkok, 10110 Thailand

*Corresponding author e-mail: kamolwan@g.swu.ac.th

พิชชาดา ประสิทธิ์โชค

Pitchada Prasittichok

สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ 10110
Innovative Learning Center, Srinakharinwirot University, Bangkok, 10110 Thailand

(Received: October 21, 2020; Revised: May 5, 2021; Accepted, June 24, 2021)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ (1) เพื่อศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย และ (2) เพื่อศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มีวัตถุประสงค์หลักของรายวิชาเพื่อมุ่งปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน จำนวน 5 และแหล่งข้อมูลการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัยสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีในต่างประเทศจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย ทั้งหมด 12 แห่ง มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 29 รายวิชา และฐานข้อมูลระดับนานาชาติ 4 ฐาน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 15 เรื่อง โดยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า (1) การสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีในประเทศไทย มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง คือ ให้ผู้เรียนสามารถการคิดอย่างมีเหตุผล คิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และมีความตระหนักในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม เนื้อหาที่สอน ประกอบด้วย การคิดอย่างมีเหตุผล คุณธรรมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนและสังคม วิธีการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การบรรยายแบบมีส่วนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และการทำกิจกรรมเพื่อสังคม และวิธีการวัดผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสอบ การทำกิจกรรมในห้องเรียน การทำกิจกรรมเพื่อสังคม การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและพฤติกรรมกรเรียน และ (2) การสอนคุณธรรมจริยธรรมในต่างประเทศสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีในต่างประเทศ เนื้อหาที่เรียนจะเป็นเรื่องจริยธรรมของตนเอง รวมถึงระดับครอบครัว สังคม ชุมชน ประเทศ และระดับระหว่างประเทศ รวมถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ปรัชญา และศีลธรรม วิธีการสอนส่วนมากจะกำหนดให้ผู้เรียนอ่านหนังสือ แล้วมาร่วมกันอภิปราย สัมมนา นำเสนอในชั้นเรียน และการตอบคำถามทางจริยธรรม

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, คุณธรรมและจริยธรรม, ผู้เรียนระดับปริญญาตรี

Abstract

The aims of the current study are as follows: 1) to study moral and ethical education of undergraduate students in universities in Thailand and 2) to study moral and ethical education of undergraduate students in universities in foreign countries using qualitative methodology. The key informants consisted of 5 professors of general education courses whose primary purpose is to cultivate and develop moral and ethical awareness among undergraduate students and agree to join the focus group. Information relating to morality and ethics courses offered by foreign universities for undergraduate students was gathered from 12 universities' websites (29 related courses) and 4 international databases (15 related studies) through document analysis. Data analysis, and content analysis for the data collection process. The results showed that: (1) the expected learning

outcomes of morality and ethics teaching for undergraduate students in Thailand consisted of rational thinking, the ability to solve everyday problems, and an awareness of ethical living. The learning content comprised rational thinking, and morality and ethics for personal, community and social development. The learning outcome assessment methods consisted of examinations, classroom activities, CSR activities, class participation, and study of behavior; and the learning management methods included interactive lectures, active learning activities, and CSR activities. (2) Morality and ethics teaching for undergraduate students in foreign countries involved personal ethics and ethics at family, society, community, country and international levels, including ethical concepts and theories, philosophy and morality, and mostly required students to read and participate in classroom discussions, seminars, and presentations, and answer questions regarding ethics

Keywords: Ethical and Moral, Instruction, Undergraduate Students

ความเป็นมา

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับเทคโนโลยีที่สร้างความพลิกผัน (Disruptive Technology) และเกิดความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว โดยละเลยการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ ทำให้คนในสังคมให้ความสำคัญกับความเป็นวัตถุนิยม แสวงหาทางอยู่รอดจนละเลยคุณธรรมจริยธรรม ค่านึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน และมีการทุจริตคอร์รัปชัน นำไปสู่วิกฤตทางด้านคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

คุณธรรมจริยธรรมนั้นจัดเป็นจิตลักษณะและพฤติกรรมที่พัฒนาและแก้ไขได้ยาก ต้องมีกระบวนการปลูกฝังอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก การจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับกลุ่มผู้เรียนระดับปริญญาตรีนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีศักยภาพทั้งปัญญาและคุณธรรมในการขับเคลื่อนประเทศ สำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา (2559) ได้มีการกำหนดคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรม และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ในมาตรฐานผลการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรีของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TOF : HEd) พ.ศ. 2558 ทำให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการจัดการสอนคุณธรรมและจริยธรรมให้กับผู้เรียนระดับปริญญาตรี โดยเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาศึกษาทั่วไป และกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้

รายวิชาศึกษาทั่วไป (GE Learning Outcome) อยู่ในด้านที่ 1 การมีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบย่อยได้แก่ 1) มีจิตสำนึกและตระหนักในคุณธรรมจริยธรรม 2) มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ 3) ปรับประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต 4) ซื่อสัตย์ สุจริต และ 5) กล้าหาญ เสียสละ อดทน ขยันหมั่นเพียร (เกศินี วุฒิมวงศ์, 2560) ซึ่งทุกองค์ประกอบเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตการเรียน และการประกอบอาชีพในอนาคต

กล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับกลุ่มผู้เรียนระดับปริญญาตรีนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาและเข้าสู่วัยทำงาน อีกทั้งยังถือเป็นกลุ่มคนไทยในยุค 4.0 ที่ควรจะมีคุณธรรมที่มากกว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด อันจะเป็นผลให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์จนนำไปสู่การมีความประพฤติที่ดีงามและเป็นคนดีของสังคมซึ่งแผนงานคนไทย 4.0 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนคนไทย 4.0 ให้มีคุณธรรม มีทักษะชีวิต มีความรู้ มีจินตนาการ คิดเป็นทำเป็น พัฒนาคุณภาพชีวิตได้เต็มศักยภาพและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและของมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ถึงเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการ

วัดและประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงแนวทางการปลูกฝังหรือการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่ประสบความสำเร็จมาเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบและพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนระดับปริญญาตรีให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับผู้เรียนที่อยู่ในเจนเนอเรชัน Y และ Z ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และมีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเจนเนอเรชันก่อนหน้าอย่างมาก รวมถึงการพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมในยุคเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและต่างประเทศ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 : เพื่อศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เป็นอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มีวัตถุประสงค์หลักของรายวิชาเพื่อมุ่งปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการคัดเลือกตามคุณสมบัติ โดยยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลัก โดยมีคุณสมบัติสำคัญคือเป็นอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาที่ได้รับการคัดเลือกและมีประสบการณ์ในการสอนอย่างน้อย 5 ปีการศึกษา และมีความยินดีให้ข้อมูล จำนวน 5 ราย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยโดยมีอาจารย์ผู้สอนรายวิชาเพื่อมุ่งปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดของแนวคำถาม กระบวนการสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้ 1) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีแนวคำถามในการสนทนากลุ่มดังนี้ 1.1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชา มีรายละเอียดอย่างไร 1.2) เนื้อหาที่สอนอยู่ในปัจจุบัน มีเนื้อหาอะไรบ้าง มีวิธีการถ่ายทอดเนื้อหาอย่างไร 1.3) วิธีการจัดการเรียนรู้มีอะไรบ้าง มีรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้อย่างไร 1.4) สื่อการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนมีอะไรบ้าง มีรายละเอียดอย่างไร 1.5) วิธีการประเมินผลทำอย่างไร ทำในช่วงใดบ้าง มีรายละเอียดอย่างไร 1.6) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนมีหรือไม่ มีรายละเอียดอย่างไร และจัดการอย่างไร 1.7) ในอนาคตจะมีการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้หรือไม่ ปรับอย่างไร เพราะเหตุใด และ 2) กระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีการดำเนินการดังนี้ 2.1) คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับสร้างแนวคำถามในการสนทนากลุ่มให้ครอบคลุมเกี่ยวกับการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี 2.2) นำร่างแนวคำถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นข้อคำถามเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

1. พิจารณารายวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ จากคำอธิบายรายวิชาและวัตถุประสงค์ของรายวิชาเพื่อมุ่งปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน พบว่ามีประมาณ 10 รายวิชา (มหาวิทยาลัยบางแห่งไม่มีรายวิชาที่มุ่งปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยตรง แต่สอดแทรกการสอนอยู่ในรายวิชาอื่นๆ)

2. นำ มคอ. ของรายวิชาศึกษาทั่วไปทุกรายวิชาที่มีวัตถุประสงค์ของรายวิชาเพื่อมุ่งปลูกฝังหรือพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนว่าวิชาใดมีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เป็นแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรม มีวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีวิธีการ

จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน
มีคุณธรรมจริยธรรมและเป็นพลเมืองดีของสังคม

3. ติดตามประธานรายวิชาหรืออาจารย์ผู้สอน
รายวิชาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมให้กับผู้เรียน เพื่อเชิญให้มาร่วมการสนทนากลุ่ม
พบว่า มีประธานรายวิชาหรืออาจารย์ผู้สอน จำนวน 5
รายวิชา จากมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ตอบรับที่จะมาเข้าร่วม
การสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการ
วิเคราะห์เนื้อหาโดยกระทำภายหลังการสนทนากลุ่ม
ด้วยการตีความ จัดหมวดหมู่ และหาข้อสรุป

**การวิจัยระยะที่ 2 : เพื่อศึกษาแนวทางการสอน
คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของ
มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ** มีรายละเอียดดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย แหล่งข้อมูลสำหรับ
การศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียน
ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ โดยศึกษา
ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา
ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมของมหาวิทยาลัย
ในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร
ประเทศญี่ปุ่น และสาธารณรัฐสิงคโปร์ โดยศึกษาข้อมูลแนว
ทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมจากเว็บไซต์ของ
มหาวิทยาลัย โดยใช้คำศัพท์สำคัญ (Keyword) ในการ
สืบค้น คือ การจัดการศึกษาจริยศาสตร์ (Ethics education)
หลักสูตร (Curriculum) และจริยธรรม (Ethics) และศึกษา
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ
ผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยจากฐานข้อมูล
ระดับนานาชาติ ได้แก่ Science Direct, Scopus, EBSCO,
Eric ที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019 โดย
ใช้คำศัพท์สำคัญ (Key Word) ในการสืบค้น คือ การจัดการ
ศึกษาจริยศาสตร์ (Ethics education) หลักสูตร
(Curriculum) และจริยธรรม (Ethics)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกข้อมูล
งานวิจัยที่สืบค้นได้ เพื่อทำการคัดกรองงานวิจัยที่คาดว่า
เกี่ยวข้องเข้ามาสู่การศึกษานี้ และคัดกรองงานวิจัยที่ซ้ำซ้อน
ออกไป ตัวอย่างหัวข้อในแบบบันทึกข้อมูลงานวิจัยเบื้องต้น
ที่สืบค้นได้ เช่น ฐานข้อมูล ผู้วิจัย ปีที่ทำวิจัย หลักสูตร

วิธีการสอน ผลการวิจัย ขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบ
คุณภาพเครื่องมือวิจัยนั้น คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสร้างหัวข้อในแบบ
บันทึกข้อมูลงานวิจัยเบื้องต้นที่สืบค้นให้ครอบคลุม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำร่างแบบ
บันทึกข้อมูลงานวิจัยที่สืบค้นได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
ความครอบคลุมของประเด็น/หัวข้อเพื่อตอบวัตถุประสงค์
ของงานวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การวิเคราะห์
เอกสาร (Document Analysis) แนวทางการจัดการเรียน
การสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมเว็บไซต์
ของมหาวิทยาลัย และศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอน
คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี
ของมหาวิทยาลัยจากฐานข้อมูลงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การ
วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนสำคัญ
คือ การลดข้อมูล (data reduction) การจัดรูปข้อมูล (data
display) และการร่างข้อสรุปและการยืนยัน (conclusion
drawing and verification) และแสดงผลใน หัวข้อ
ชื่อรายวิชา คำอธิบายรายวิชา วิธีการ/กิจกรรมการสอน
และผลลัพธ์และวิธีการวัดผลการเรียนรู้จำแนกตามประเทศ
และมหาวิทยาลัย

ผลการวิจัย

**ผลการวิจัยตอนที่ 1 แนวทางการสอนคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย
ในประเทศ**

จากการศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรม
จริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยใน
ประเทศ จำนวน 5 รายวิชา พบว่า วัตถุประสงค์การเรียนรู้
หลักของทั้ง 5 รายวิชา คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิต
ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านความรู้และมีคุณธรรมจริยธรรม เช่น
การคิดอย่างมีเหตุผล เข้าใจความหมายของชีวิต การเป็น
พลเมืองที่ดี มีจิตสาธารณะ นำไปสู่การดำเนินชีวิตอยู่ใน
สังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบในการจัดการเรียนรู้ที่กรายวิชาเป็นการ
จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่สอดคล้องกับ

เนื้อหาที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหา พร้อมกับการได้ฝึก คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องราว/สถานการณ์ต่างๆ ภายในชั้นเรียน เทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คือ (1) การบรรยายแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Lecture) โดยผู้สอนทำการอธิบายรายละเอียดเนื้อหาในหัวข้อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมในทุกเนื้อหาของรายวิชา (2) การเรียนรู้จากกรณีศึกษาผ่านคลิปภาพยนตร์ สถานการณ์ต่างๆ ในสังคมจากข่าวประจำวันแล้วทำการวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน (3) การเรียนรู้ผ่านการทำโครงการตามกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) ผ่านการทำกิจกรรมจิตอาสา เพื่อนำไปพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้นหรือการบริการสังคมตามลำดับ นอกจากนั้นแล้วผู้สอนยังได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) การจัดการเรียนรู้แบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw) การจัดการเรียนรู้แบบเดินชมผลงาน (Gallery walk) การจัดการเรียนรู้ด้วยเกม (Game-Based Learning) การแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) เป็นต้น นอกจากนั้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่แต่ละรายวิชาคาดหวังที่สอดคล้องกันในทั้ง 5 รายวิชา คือ ผู้เรียนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล คิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และมีความตระหนักในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ส่วนวิธีการวัดผลการเรียนรู้มีการวัดจากกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (1) งานมอบหมายหรือกิจกรรมในชั้นเรียน (2) สอบกลางภาคและปลายภาค (3) ความพยายาม (4) โครงการเพื่อสังคม/ชุมชน หรือกิจกรรมภาคปฏิบัติ (5) การเข้าชั้นเรียน การแต่งกาย และคุณธรรมจริยธรรม (6) การแสดงความคิดเห็นและการตอบคำถาม (7) ถอดบทเรียนการเรียนรู้

ผลการวิจัยตอนที่ 2 แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

1. แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา 3 แห่ง พบว่า Harvard University มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Conflict Resolution in a Divided World วิชา Who Do You Think You Are? The Ethics of Identity และ วิชา Social Justice and the Family ในขณะที่ Princeton University มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Practical Ethics วิชา Global Justice และ วิชา Ethics and Public Policy และ Stanford University มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา The Ethics and Politics of Effective Altruism วิชา Ethics in a Human Life และวิชา Contemporary Moral Problems ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่เรียนของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ วิชาที่เรียนใน Harvard University และ Princeton University มีการสอนในเนื้อหาครอบคลุมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของตนเอง ครอบครัว สังคม ชุมชน ประเทศ จนถึงระดับระหว่างประเทศ ในขณะที่ Stanford University มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของตนเอง และการช่วยเหลือผู้อื่นเท่านั้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณารูปแบบการจัดการเรียนการสอน พบว่า มีความสอดคล้องกัน โดยส่วนใหญ่เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ด้วยการให้ผู้เรียนศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเอง จากการอ่านหนังสือที่กำหนดให้ (โดยรายวิชาของ Princeton University ทุกรายวิชาจะมีการกำหนดให้ผู้เรียนต้องอ่านหนังสือตามรายชื่อที่กำหนดประมาณ 60-150 หน้า/สัปดาห์) เพื่อทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ การตอบคำถามจากกรณีศึกษา รวมถึงการเขียนรายงานในหัวข้อที่กำหนด ส่วนวิธีการวัดผลนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การสอบปลายภาคหรือกลางภาค การทำงานรายงาน การนำเสนอปากเปล่า และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

1.2 แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักร 3 แห่ง ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม โดย University

College London (UCL) มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Ethics วิชา Applied Ethics และ วิชา Topics in Moral Psychology ในขณะที่ University of Manchester มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Introduction of Ethics วิชา Theories of a Good Life: Introduction to Ethics และ วิชา Ethical Issues and the Bible และ University of Glasgow มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Law, Justice and Morality วิชา Morality and Belief in the 21ST Century และวิชา Virtue Ethics ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่เรียนของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีความใกล้เคียงกันคือจะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ปรัชญา ศีลธรรม และการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการคิดและตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดย University College London (UCL) จะมอบหมายให้ผู้เรียนอ่านหนังสือตามที่กำหนดให้แล้วมาอภิปรายหรือสัมมนาร่วมกันในชั้นเรียน ส่วน University of Manchester และ University of Glasgow จะใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยายร่วมกับการสัมมนาเป็นประจำทุกสัปดาห์ ส่วนวิธีการวัดผลนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การเขียนเรียงความ การทำรายงาน การนำเสนอเป็นกลุ่ม และการสอบ โดยวิธีการวัดผลที่ใช้ในเกือบทุกวิชา คือ การเรียงความอยู่ที่ประมาณ 2,000 – 5,000 คำ

1.3 แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น 3 แห่ง ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ Kyoto University มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 2 วิชา ได้แก่ วิชา Introduction to Ethics และ วิชา Clinical and Ethical Issues within Palliative Care ในขณะที่ Osaka University มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 1 วิชา ได้แก่ วิชา Introduction to Ethics และ Hokkaido University มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Introduction to Ethics I วิชา Ethics

และวิชา Seminar in Ethics ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่เรียนของมหาวิทยาลัยทั้ง 3 แห่ง พบว่า มีความใกล้เคียงกัน คือ จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการคิด การตัดสินใจทางจริยธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาทางจริยธรรมที่ผู้เรียนมีโอกาสจะได้พบในส่วนของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) โดยเน้นการบรรยายและอภิปรายในชั้นเรียนเกี่ยวกับประเด็นทางจริยธรรมรวมถึงการสัมมนาในชั้นเรียน การนำเสนอแบบกลุ่มหน้าชั้นเกี่ยวกับประเด็นที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหาจริยธรรมและสังคม และสามารถแสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักการทางจริยธรรมสำหรับการวัดผลมีหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การทำรายงาน การนำเสนอแบบกลุ่ม การตอบคำถามในชั้นเรียน การทำภาคินิพนธ์ภาษาญี่ปุ่น จำนวน 4,000 คำ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการสอบ

1.4 แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐสิงคโปร์ 2 แห่ง ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ National University of Singapore มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 3 วิชา ได้แก่ วิชา Applied Ethics วิชา Ethics and Professional Issues และวิชา Everyday Ethics ส่วน Nanyang Technological University Singapore มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม 2 วิชา ได้แก่ วิชา Practical Ethics: Thinking about Right & Wrong และวิชา Ethics & Moral Reasoning ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่เรียนของมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง พบว่า มีความใกล้เคียงกัน คือ จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการคิด การทำความเข้าใจ การตัดสินใจ ของการกระทำสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ผิดทางจริยธรรมในชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยเน้นการบรรยายการอภิปราย การสัมมนา การทำโครงการ และการตอบคำถามในชั้นเรียน สำหรับการวัดผลนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน ได้แก่ การทำรายงาน การนำเสนอหน้าชั้น และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน

2. วิธีการสอนคุณธรรมจริยธรรมจากงานวิจัย
ในฐานะข้อมูลระดับนานาชาติ พบว่านอกจากการศึกษา
รายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ
คุณธรรมจริยธรรมจากมหาวิทยาลัยที่เป็นที่ยอมรับของ
สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น และ
สาธารณรัฐสิงคโปร์แล้วคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษา
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
ให้กับผู้เรียนในระดับปริญญาตรีในต่างประเทศ ที่มีการ
ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019 คำศัพท์สำคัญ
(Keywords) ที่ใช้ในการสืบค้น ได้แก่ การจัดการศึกษาจริย
ศาสตร์ (Ethics education) หลักสูตร (Curriculum)
จริยธรรม (Ethics) ผลการวิจัยพบว่า ในฐานะข้อมูลงานวิจัย
ในต่างประเทศจำนวน 4 ฐาน พบว่า บทความวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับ
ผู้เรียนจากฐาน Science Direct มีจำนวน 5 บทความ
รองลงมา คือ ฐาน Scopus มีบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
แนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนจำนวน
4 บทความ ส่วนบทความวิจัยจากฐาน EBSCO และ Eric
มีจำนวนบทความอย่างละ 3 บทความ ตามลำดับ เนื้อหา
ที่ทำการวิจัยเป็นเรื่องจริยธรรม จริยธรรมและความ
รับผิดชอบต่อสังคม กฎระเบียบและจริยธรรมทางการแพทย์
จริยธรรมและประวัติศาสตร์ปฏิบัติ จริยธรรมทางการแพทย์
สัมมนาจริยธรรม การป้องกันผู้เข้าร่วมวิจัย จริยธรรมดิจิทัล
และการให้เหตุผลด้านความยุติธรรมทางสังคม ในส่วนของ
แนวทางการสอนจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรี
จากงานวิจัยที่ทำการศึกษารายใหญ่เป็นการบรรยายแบบมี
ปฏิสัมพันธ์ (Interactive Lecture) ร่วมกับการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ได้แก่ การสอนจริยธรรม
เชิงโต้เถียง (Debate-based ethics education) และการ
สอนโดยมุ่งเน้นการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-oriented
teaching) การจัดการเรียนรู้เสริมประสบการณ์ผ่านเกม
ดิจิทัล (Digital Game-Based Experiential Learning)
การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based
learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทีมเป็นฐาน (Team-
based learning) โดยใช้ประเด็นปัญหาความขัดแย้งทาง
จริยธรรม (Moral Dilemma) การสอนแบบ The VAK
model เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่าวิธีการจัดการเรียน

การสอนจริยธรรมแบบเชิงรุกดังกล่าวทำให้ผู้เรียน
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านจริยธรรมของผู้เรียนสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

วิธีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมทั้งทางด้านปัญญา ด้านจิตใจ และด้าน
พฤติกรรมของผู้เรียน ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุก
(Active Learning) สอดคล้องกับ Bullough (2011) ที่ได้
ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนคุณธรรม
จริยธรรม พบว่า แนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
คุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วย (1) การให้ความรู้และ
หลักการคิดเกี่ยวกับหลักคุณธรรมจริยธรรม (2) การให้
ผู้เรียนเผชิญกับกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทาง
คุณธรรมและจริยธรรม (3) การให้ผู้เรียนได้รับการโค้ชเพื่อ
ฝึกทักษะคิดตัดสินใจ (4) การสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการ
เรียนหรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องทางจริยธรรม รวมทั้ง
สะท้อนคุณค่า ความเชื่อของตนเอง และแสดงถึงความกล้า
หาญทางจริยธรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุกรุ่นใหม่ทำให้
ผู้เรียนเกิดการสร้างโครงสร้างของความรู้ใหม่ด้วยตนเอง
โดยนำประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากการมีส่วนร่วม
(Engagement) ลงมือปฏิบัติงานจริง (Authentic tasks)
และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction)
มาเชื่อมโยงกับประสบการณ์และฐานความรู้เดิม ผู้สอน
มีบทบาทเป็นผู้ที่คอยชี้แนะ อำนวยความสะดวกในการ
เรียนรู้ และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี
ให้กับผู้เรียน (Arik & Yilmaz, 2020; Mintzes, 2020)
นำไปสู่การบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่คาดหวัง
(Beylevel, de Villiers, & Fraser, 2019) สอดคล้องกับ
แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิซึม
(Constructivism) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้
ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาด้วยตนเอง โดยผู้สอนช่วยจัด
สภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น รวมทั้งมีบทบาท
เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และสร้างบรรยากาศ
ทางสังคมจริยธรรม (Social moral) ให้เกิดขึ้น และให้
คำปรึกษาแนะนำทั้งทางด้านวิชาการและด้านจริยธรรม
แก่ผู้เรียน (สุมาลี ชัยเจริญ, 2557) และหลักการพัฒนา

บุคคลตามทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรม (ดุงเดือน พันธมนาวิน, 2551) ที่กล่าวไว้ว่าการพัฒนาจะต้องพัฒนาทางด้านจิตใจ และพฤติกรรมไปพร้อมกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรม จริยธรรมตามที่ปรารถนา และเมื่อพิจารณากิจกรรมการเรียนรู้จะพบว่าเน้นการจัดการเรียนรู้ ทุกรายวิชามุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เนื่องจากวิธีการดังกล่าว จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามที่คาดหวัง คือ การมีเจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถคิด แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง รวมถึง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่นเดียวกับ การศึกษาของ Marques (2018) ที่ได้ทำการศึกษาผลของการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning: PBL) ที่มีต่อคุณค่าทางจริยธรรมของบัณฑิตพยาบาล ผลการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนการสอนแบบ การเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานส่งผลให้ความไวทาง จริยธรรม (Moral sensitivity) ในสถานการณ์ที่มีความ ชัดแย้งทางจริยธรรมเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการทดลอง ในขณะที่ Farideh, Masumeh, Yaser, and Nazafarin (2019) ได้ทำการศึกษาผลของการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case based learning: CBL) ที่มีต่อ เหตุผลทางจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 73 คน โดยทำการสุ่มเป็นกลุ่มทดลอง 37 คน และกลุ่ม ควบคุม 36 คน เป็นระยะเวลา 1 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองนักศึกษาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเหตุผล ทางจริยธรรมเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุม

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในครั้งนี้ยังพบว่าวิธีการ จัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมในประเทศและ ต่างประเทศมีความแตกต่างกัน โดยวิธีการจัดการเรียน การสอนคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้น พัฒนาและให้องค์ความรู้ทางวิชาการและทำกิจกรรมในชั้น เรียนมากกว่านอกห้องเรียน และการประเมินผลการเรียน โดยพิจารณาจากความสามารถทางวิชาการผ่านการสอบ สอดคล้องกับการศึกษาของสุทธิชัย ยังสุข (2562) ที่ศึกษา วิธีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมและจริยธรรม

ในระดับอุดมศึกษาไทย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรม และจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาไทย สามารถแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบ สร้างสรรค์ การสอนแบบอริยสัจ 4 การสอนแบบบัวพันน้ำ และการสอนแบบผสมผสาน ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอน คุณธรรมและจริยธรรมที่ถูกนำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นการสอน แบบบรรยายเป็นหลัก เพื่อถ่ายทอดความรู้ และ ประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนเป็นพหูสูต คือ ฟังให้มาก จดให้ทัน ปากต้องไว ใจต้องคิด และไม่ปิดกั้น วิสัยทัศน์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถนำ องค์ความรู้นั้นไปปรับใช้ต่อไปในอนาคต แต่วิธีการจัดการ เรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมในต่างประเทศมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนเกิดการคิดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จนเกิดความรู้ใหม่ๆ ผ่านมุมมองที่หลากหลาย โดยผู้สอน มอบหมายหัวข้อให้ผู้เรียนไปทำการศึกษาค้นคว้าก่อนเข้า ชั้นเรียน แล้วนำความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนต้องดึงศักยภาพของตน ทั้งความรู้ ความคิด และประสบการณ์มาสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความหมาย นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ปารีชาติ ธีระวิทย์ (2561) ที่ได้เสนอ แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ว่าวิธีการจัดการเรียน การสอนคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องมีการบูรณาการวิธีการ ที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ตนเอง และการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับ Enderle et al. (2018) ที่ทำการศึกษากล ยุทธการสอนในการส่งเสริมสมรรถนะทางด้านคุณธรรม และจริยธรรมในผู้เรียนพยาบาลระดับปริญญาตรี พบว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสม ผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และอภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนเกี่ยวกับ ประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถ สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีความหมาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนในระดับปริญญาตรีทั้งในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดแก้ปัญหาต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม การลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นโค้ชและคอยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะที่เกิดขึ้นไปใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งทางการเรียน การทำงาน และการดำเนินชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี วุฒิวงศ์. (2560). การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมจริยธรรมในรายวิชาศึกษาทั่วไป. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 27(1), 19-30.
- ดุษฎีเดือน พันธุมนาวิณ. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).
- ปาริชาติ ธีระวิทย์. (2561). การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 11(1), 31-39.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานมาตรฐานและคุณภาพอุดมศึกษา. (2559). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2562 จาก http://www.mua.go.th/users/bhes/front_home/criterion58/criterion_b58.PDF
- สุทธิชัย ยังสุข. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมและจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาไทย. *วารสารวิชาการธรรมทรรคน*, 19(2), 25-33.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2557). *การออกแบบการสอน หลักการ ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ขอนแก่น: สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Arik, S., & Yilmaz, M. (2020). The Effect of Constructivist Learning Approach and Active Learning on Environmental Education: A Meta-Analysis Study. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 10(2), 44-48.
- Beyleveld, M., de Villiers, J. J. R., & Fraser, W. J. (2019). The use of Active Learning in a Private Higher Education Institution: The Lecturer's Perspective. *South African Journal of Higher Education*, 33(2), 16-28.

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาแนวทางการสอนคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้เรียนระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและเว็บไซต์ ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนทั้งหมด หากจะทำการวิจัยในครั้งต่อไป ควรใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีการอื่นๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกได้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ทุนสนับสนุนการวิจัยจากแผนงานบูรณาการยุทธศาสตร์เป้าหมาย (Spearhead) ด้านสังคม แผนงานคนไทย 4.0 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

- Bullough, R., V. (2011). Ethical and Moral Matters in Teaching and Teacher Education. *Teaching and Teacher Education*, 27(1), 21-28. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.09.007>
- Enderle, C.F., Silveira, R. S., Dalmolin, G. L., Lunardi, V. L., Avila, L. I., Dominguez, C. C. (2018). Teaching Strategies: Promoting the Development of Moral Competence in Undergraduate Students. *Rev Bras Enferm [Internet]*, 71(Suppl 4), 1650-1656.
- Farideh, N., Masumeh, H., Yaser, M., & Nazafarin, G. (2019). The Effects of Nursing Ethics Education through Case-based Learning on Moral Reasoning among Nursing Students. *Nurse Midwifery Study*, 8(2), 85-90.
- Marques, L. M. N. S. (2018). Active Methodologies as Strategies to Develop Education in Values in Nursing Graduation. *Escola Anna Nery*, 22(3), e20180023.
- Mintzes, J. J. (2020). *From Constructivism to Active Learning in College Science*. In Mintzes J., Walter E. (Eds) *Active Learning in College Science*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-33600-4_1